

## BİR DİPLOMA ÖYKÜSÜ

Ragıp SARICA(\*)

Anlatacağım öykü, yarım yüzyılı aşan bir geçmişe ait bulunmaktadır.

Bu öyküyü, "Prof. Dr. Lütfi Duran Armağanı" için, konu olarak seçmemin başlıca nedeni: Danıştayda, 1946-47 yılları arasında, İstanbul Hukuk Fakültesine karşı, kendisine Hukuk diploması verilmesi istemine ilişkin olarak, 1919 mezunlarından birisi tarafından açılmış olan bir dava hakkında -o günlerde vermiş olduğum- "hukuki mütalaa"mda, İdare Hukuku alanında ilk kez ortaya atmış olduğum, orijinal bir tezi -aradan yarım yüzyıla yakın bir zaman geçmiş olsa bile! -meslek hayatımdaki tüm bilimsel çalışmalarım üzerinde en sağlıklı ve geçerli değer yargısı verebilecek otorite olarak kabul ettiğim alim, üstat ve aziz meslekdaşım Prof. Dr. Lütfi Duran'ın yargısına sunmak gereksinimini duymamdır.

Bu "girizgah"tan sonra, öykümü anlatayım:

Hemen belirteyim ki: bu öyküyü -20 yıl önceki bir yangında kitaplarımın dörtte üçünü ve arşivimin (dosyalarımın) tümünü yitirmiş olduğumdan ötürü- ancak belleğime sığınarak anlatacağım:

Üniversitelerin, 4936 sayılı Kanunla, özerkliklerini kazandıkları ve İstanbul Hukuk Fakültesinde ilk kez seçimle göreve gelmiş, Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun Dekanlığı dönemine rastlayan, ama kesin tarihini anımsamadığım, bir gün... Danıştayda Fakültemize karşı açılmış bir dava dilekçesi -her zaman olduğu gibi-, İdare Hukuku kürsüsünün tek Doçenti olarak, bana "havale" edildi. Hemen ilgilendim ve dilekçeyi inceledim. Olay ilginçti.

Gerçekten:

Davacının anlattığına göre, kendisi 1918 yılında, Darül'fünuna bağlı İstanbul Hukuk Fakültesinin son sınıf öğrencisiyken, savaşa katılmak üzere, diğer sınıf arkadaşlarıyla birlikte tecilleri kaldırılarak silah altına alınmış.

Birinci Dünya Savaşının 1918 yılında sona ermesi üzerine de -kendisi gibi- son sınıf öğrencisi buldukları sırada askere alınmış olan Hukuk öğrencileri için "bir kereye mahsus ve münhasır" olmak üzere olağan üstü ve istisnai bir uygulamaya başvurulmuş. Şöyle ki, 1918'de son sınıf öğrencisiyken, ders yılı henüz dolmadan, öğrenimlerini yarıda bırakarak... askere "celp olunan" bu gibi öğrencilere -son sınıfa devam etmeksizin, yani öğrenimlerini tamamlamadan-, 1919 yılının belli bir gününde, Hukuk Fakültesinde açılacak ve aynı gün içinde (öğrencilerin -başarılı olmaları halinde- peyderpey girerek) tamamlanacak olan -son sınıf derslerine ilişkin- sınavlara girme hakkı tanınmış.

(\*) Prof. Ragıp SARICA, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi emekli öğretim üyesidir.



İşte, dâvacı bu gibi bir ayrıcalıktan yararlanarak 1919 yılında sözlü olarak yapılan bu sınavlara -birbiri ardından- girip, her birinden de başarı elde ettiğini; böylece de Hukuk öğrenimini tam olarak bitirip Hukuk Fakültesinden mez'un olduğunu iddia etmekteydi.

Nitekim, kendisinin bu sınavların ardından Hukuk mezunu sayılıp Hukuk diplomasına hak kazanmış olduğu için -ancak gerekli işlem ve formalitelerin yerine getirilmesinden sonra verilebilmesi söz konusu olan- diploması yerine geçmek üzere Hukuk Fakültesinden, (1919 yılı sınavlarındaki başarısını belirten ve Hukuk Fakültesinden me'zun olduğunu gösteren) bir belgeyi, vakit geçirmeden, almış bulunduğunu ileri sürmekteydi.

Öte yandan davacı şunu ekliyordu ki: Geçici olarak da olsa, diploma yerini tutan bu belgeye dayanarak, kendisi Milli Savunma Bakanlığı örgütü içinde, Hukuk müşavirliği alanında, bir göreve, memur olarak, atanmış. Bütün kariyerini de bu Bakanlıkta geçirerek Hukuk Müşavirliğine kadar yükselmiş.

Memuriyet hayatı böylece sürmekteyken, günün birinde, emekliye ayrılacağı ve emeklilik işleminde de -yüksek öğrenimini kanıtlama bakımından, Hukuk Fakültesi diplomasına gereksinim olacağı düşüncesiyle ...Hukuk Fakültesine başvurmuş. Fakültenin, yukarıda açıklanan gerekçeye dayanarak, 1919 tarihinde hak kazandığı, ama şimdiye kadar almadığı Hukuk diplomasının kendisine verilmesi isteminde bulunmuş.

Hukuk Fakültesi ise; kendisinin Fakültenin me'zun olduğunu gösteren ve kanıtlayan herhangi bir belge ve kayıt var olmadığından dolayı isteminin yerine getirilemeyeceğini, yani kendisine diploma verilemeyeceğini bildirmiş.

O da, yazgısına katlanarak; Fakültenin bu olumsuz tutumuna karşı, süresi içinde, bir yargısal başvuruda bulunmayı -her nedense- düşünmemiştir.

Ancak, zaman zaman, idari başvuru yoluyla... şansını denemeye kalkışmış. Şöyle ki:

Atatürk'ün 1933 Üniversite Reformuyla Darülfünun yerine Üniversitenin kurulması üzerine... İstanbul Hukuk Fakültesinde her yeni Dekan atandığında, Fakülteye başvurarak her yeni Dekandan, kendisine diplomasının verilmesi isteminde bulunmuş.

Böylece de, İstanbul Hukuk Fakültesi'nin ilk dekanı Ord. Prof. Tahir Taner'den sonra; sırasıyla Dekan Ord. Prof. Sıddık Sami Onar; Dekan Ord. Prof. Ali Fuat Başgil; ve gene Dekan Ord. Prof. S. S. Onar'dan: "Olayda süre aşımı nedeniyle isteminin incelenemeyeceği ve kendisine diploma verilemeyeceği" yanıtını almış.

Anlaşıldığı üzere: istemi, idari yoldan, bir türlü yerine getirilmeyince; şansını Danıştayda deneme zorunda kalarak, diploma isteminin Fakültece reddi işlemine karşı bir iptal davası açmıştır;

Bu dava da: 1946 tarih ve 4936 sayılı "Üniversiteler Kanunu"yla Üniversitenin özerkliğe kavuştuğu ve Fakültemizde Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun Dekan seçildiği... tarihe rastlamış.



İşte, "hukuki mütalaamı" bildirmem için... Dekanlık'ca bana "havale edilen" dava dilekçesi bu davaya ait idi.

Dediğim gibi... bu dilekçeyi hemen inceleyerek raporumu kaleme aldım ve -her zaman yaptığım gibi- daktilo edilmesi için Hukuk Fakültesi Sekreteri, Hikmet Sayın'a bıraktım. Ertesi gün Fakülteye geldiğimde, daktilo edilmiş, raporu imzalayacağımı bildirdim.

Belirteyim ki: Bu rapor, davacı bakımından, tamamen olumsuzdu.

Şöyle ki: Danıştay Kanununun "İdari kaza yolu ile Danıştayda dava açmak süresi 90 gündür..." diyen 32. maddesini, bilimsel açıdan yorumlayıp değerlendiriyordum: İdare hayatının istikrara muhtaç olması nedeniyle idari işlemler için -Hususi Hukuk işlemlerinden farklı olarak- "İdare Hukuku"nda "90 gün" gibi kısa bir süre aşımını kabul etmek zorunluluğunu anımsatıyordum. Ve böylece, İdare Hukukunda "Sukut'u hak" ilkesinin hayati önemini vurguluyordum.

Öte yandan, davacının dava konusu yaptığı en son Dekanlık "ret" işleminin: ilk günkü başvurusu üzerine, ilk Dekan Tahir Taner tarafından "tesis" edilmiş ilk RET işleminin, ve bunu izleyen -Onar ve Başgil dönemlerine ait bulunan- ikinci ve üçüncü RET işlemlerinin bir "TEKRAR'ından ve TEYİT'in"den başka bir şey olmadığını belirtiyordum. Bu nedenle süre aşımının ta ilk ret işleminden başlatılarak saptanması gerektiğini açıklıyordum.

Kısacası, raporumda ben de, Sayın Dekanlarımız gibi, "süre aşımı" nı ileriye sürüyordum.

Davanın esası hakkında ise: Davacının sav'ını ispatlaması gerektiğini; yani, sözünü ettiği, 1919 tarihli bu gibi istisnai bir Sınav Sisteminin gerçekten uygulandığını ve kendisinin de bu sınavlara girip başarı elde ettiğini Danıştay önünde kanıtlaması gerektiğini vurgulamakla... yetiniyordum.

Raporumu Hikmet beye bırakıp Fakültenin ayrıldım ve, o tarihte, oturduğum Kadıköy'e gitmek üzere Karaköy'den vapura bindim.

Bu gün gibi anımsıyorum: Çok güzel bir ilkbahar günüydü... Güvertede, her zaman yaptığım gibi, sigaramı keyifle tütürüyordum... Fakat yavaş yavaş içimde garip bir keder, üzüntü, burukluk hissetmekteydim.

Bunun nedenini kestiremiyor, ama bunun, gittikçe daha da arttığını, güçlendiğini, üzerime baskı yaptığını, giderek, fark ediyordum.

Vapur iskeleye yanaşınca, fırladım ve en yakındaki telefona koştum. Fakülte Sekreterliğini aradım. Hikmet Beyi buldum: Raporumun daktilo edilip edilmediğini... sordum. "Okudum; birazdan Saime hanıma dikte edeceğim" yanıtını aldım. Kendisine "Hikmet beyciğim, raporumu iptal ediyorum. Yol boyunca içim rahat etmedi... Bilinç altı bir dürtü bana directti ki "böyle bir olay senin başına gelseydi ve sen böyle bir duruma düşseydin de... kesinlikle hak ettiğin ilk okul, lise veya Fakülte diplomanı almak için zamanında, 90 gün içinde,



dava açmadığından ötürü sana diplomanın verilmemesini nasıl karşıladın? Buna isyan etmez miydin? Böyle bir çözümü İdare Hukukunun öngördüğü sana söylense... böyle bir Hukuka lanet etmez miydin?" İşte bu akşam sorunu, evimde, tekrardan ele alıp düşüneceğim, tartışacağım... Buna göre de yeni bir rapor kaleme alacağım ve yarın Dekanlığa sunacağım."

Hikmet bey de, yanıt olarak, "Ragıp Hoca! Sana yaraşan da buydu..." demekten kendini alakoyamadı!

İşte bu gibi bir "halet-i ruhiye" içinde evde, hemen odama çekildim. Problem üzerine yeniden, yepyeni bir zihniyet ile, daha doğrusu davacı için olumlu bir eğilimle, kısacası bambaşka bir açıdan eğildim.

Böyle yapınca: Herşeyden önce İdare Hukukunun şu klasik "SÜRE AŞIMI" ve "SUKUTU HAK" kurumlarını, alışlageldiği gibi gözler kapalı olarak ve bunlara ilişkin İdare Hukuku ilkelerinin -her zaman ve her hal için- doğruluğundan, şaşmazlığından, geçerliliğinden zerrece kuşkuya düşmeden ele alacak yerde; -olayımızın özelliğini de gözönünde tutarak- yepyeni bir açıdan irdelemek, tartmak, tartışmak ve değerlendirmek gereğini, ta başta, hareket noktası olmak üzere benimseyerek... masamın başına geçtim. Elime kalem, kağıt alarak... düşünmeye koyuldum.

"Kalem, kağıt" diyorum: çünkü bunlarsız... sağlıklı bir biçimde düşünememişimdir hiçbir zaman!

İşte, bu düşünme sonunda vardığım sonuç: bildiğim kadarıyla İdare Hukuku literatüründe (doktrin ve jürisprüdanında) şimdiye dek, hiç ele alınmamış, ortaya atılmamış, önerilmemiş, savunulmamış bir görüşe, daha doğrusu teze dayanmaktaydı.

Bu tez de şu idi: "Şahsiyet", daha doğrusu Şahsiyete ilişkin haklar, yani -Medeni Hukuk diliyle söylemek gerekiyorsa- "şahsiyet hakları" söz konusu olduğunda: Karşıdaki kişi, ister Hususi hukuk kişisi, ister İdare hukuku kişisi olsun ve ilişki ister bir Hususi hukuk ilişkisi, ister bir İdare hukuku ilişkisi olsun; yani kısacası araya idari bir işlem girse bile: İdare Hukukunun SÜRE AŞIMI ve SUKUTU HAK kurumlarının işlememesi gerekir.

Çünkü: Medeni Hukuk hocalarımızın bizlere öğrettikleri üzere: Hayatımız, hele özel yaşamımız, sırlarımız, sağlığımız, ismimiz, resmimiz, çehremiz, bedenimiz, namusumuz, şerefimiz, şöhretimiz, itibarımız, hısımlık ilişkilerimiz, hatta -te'lif ve ihtira Hukukunun koruduğu- düşünsel ürünlerimiz... gibi KİŞİLİĞİMİZİ oluşturan öğeler, elemanlar, velhasıl tüm "şahsiyet hak"larımız kişiliğimize bağlı, kişiliğimizden ayrılmaz, parçalanmaz, vazgeçilmez, devredilmez haklar oldukları gibi; aynı zamanda, SÜRE AŞIMINA da UĞRAMAZLAR.

İşte; öğrenim yaşamımızın "ilk" ve "orta", "lise", "yüksek öğrenimi (lisans, doktora)" (ve hatta akademik kariyerin asistanlık, doçentlik, profesörlük, ordinaryüslük...) gibi aşamalardan geçerek kazanılan, elde edilen ünvanlar ("titre"ler) da tıpkı -Medeni Hukuk literatüründe -bir, bir sayılan klasik unsurlar (yani hayatımız, sağlığımız, ismimiz, resmimiz, çehremiz, bedenimiz v.b.) gibi; hatta onlardan çok: kişiliğimizi oluştururlar, belirlerler, bi-



çimlendirirler. Kısacası DİPLOMA ve ÜNVAN da kişiliğe bağlı, kişilikten ayrılmaz, parçalanmaz, vazgeçilmez, devredilmez "ŞAHSİYET HAKLARI"mız arasında yer alırlar. Yani diploma ve ünvanları Klasik "şahsiyet hakları" listesine ithal etmek, katmak gerekir.

Bu nedenle de bütün öteki şahsiyet hakları gibi diploma ve ünvana ilişkin bulunan hakların, hiç bir suretle, SÜRE AŞIMINA uğramayacakları apaçık ortadadır. Başka bir söyleyişle, diploma ve ünvanın, hiç bir suretle süre aşımına uğraması söz konusu olmaz! olmamak gerekir...

İşte raporumda böyle bir görüşü, böyle bir tezi benimsedim ve savundum. Kuşku yok ki, bu gibi bir görüşü, tezi benimseyip savunmakla; kendi uzmanlık alanımdan çıkıp Hususi Hukuk meydanında at koşturmaya kalkıştığımı algılamamam, kavramamam olanaksızdı!

Bu nedenle, kafasına ve bilgisine çok güvendiğim ve, zaman zaman, Hususi Hukuk ile Kamu Hukukunun ortak sayılabilecek bazı konularını beraberce görüşüp tartıştığımız değerli meslekdaşım Doçent Dr. Ferit Hakkı Saymen'i telefonla aradım. Kendisine, ortaya atmak cesaretini gösterdiğim tezi anlattım. Görüşünü almak istediğimi; bu cesaretimin bir küstahlığa dönüşmesinden çekindiğimi ve korktuğumu dile getirdim.

Saymen, tezimin doğru ve isabetli olduğunu; Medeni Hukuk literatüründe "şahsiyet hakları" listesine -ileri sürdüğüm üzere- "diploma" hakkının da, doğal olarak, girmesi gerektiğini söyledi. Ve girmemesi için hiç bir neden olmadığını; tezimi çürütebilecek, yani kişi ile diploma arasındaki ilişkinin "şahsiyet" ile "isim", "çehre", "beden", "şöhret", "itibar" v.b... arasındaki ilişkiden farklı olduğunu kanıtlayabilecek herhangi bir argüman ileri sürülemediğine inandığını ekledi.

Böylece içim rahat etti: Raporumun, olayda SÜRE AŞIMI'nın varlığını red ve inkar eden kısmını temize çektim...

Ertesi sabah, Fakültede Hikmet beyi buldum. Kendisine, yazdıklarımı okudum. Beni "candan kutladığını" söyledi ve "sağol Hoca!" diyerek, bana sarıldı. Ben de, kendisine dedim ki "Hikmet beyciğim asıl iş, şimdi, sana düşüyor! Ben, yalnızca "süre aşımı" sorununa bir çözüm getirdim, daha doğrusu getirmeye çalıştım... Çalışma saatin sona erince, Fakültenin eski defter, dosya, evrak, vesika ve arşivlerinin saklandığı yere, "ayniyat" mı? "depo" mu? her neyse birlikte inelim! Kollarımızı sıvayalım: Davanın ESAS'ına ilişkin bulunan 1919 yılında -davacının iddia ettiği üzere- gerçekten böyle olağanüstü, istisnai bir sınav sistemi uygulandı mı? Bu gibi sınavlar yapıldı mı? Kendisi bu sınavlara girip başarılı oldu mu? Kısacası, davacının iddiasını ispatlayacak veya tam tersine, çürütecek herhangi bir belge, bilgi, kayıt, delil... elde etmeye çalışalım..."

Tam anlamıyla: vazifesine düşkün, Fakültesine yürekten bağlı; çabasını, zahmetini, özverisini, hiçbir zaman, esirgemeyen; ciddiyeti, doğruluğu, dürüstlüğü... ile örnek bir memur olarak bildiğim -çoktan rahmete kavuşmuş- Hikmet Sayın, bu ricamı, duraksamasız kabullendi. Akşam üstü, beraberce indik, aşağıda mahzen gibi karanlık ve rutubetli, geniş bir odaya girdik... Araştırmalarımıza başladık. Şuraya, buraya, oraya saçılmış, dağılmış, "perişan" bir halde olan, eski yıllara ait kara kaplı defterleri, kutular içindeki dökümanları, yer-



lere dökülmüş evrakı, şurada, burada elimize geçen belgeleri -gerilere, geçmiş yıllara, 1919'lara uzanarak- taradık, karıştırdık, inceledik. Özellikle, yıllar boyu, Fakültemizde icra edilen sınavlara ait listeleri, cetvelleri, fişleri araştırmaya koşularak 1919 yılına ilişkin bir belge, bir bilgi edinmeye çalıştık. Saatlerce uğraşıp, çabalayıp, didinip... bir şey bulamamaktan, en ufak bir ize rastlayamamaktan, bir ip ucu bile ele geçirememekten ötürü umutsuzluğa kapıldığımız bir sırada, Hikmet bey "Müjdeler olsun! İşte 1919 yılına ait sınav LİSTESİ!.." diye haykırdı.

Gerçekten, liste: 1919 yılına ait idi. Ve 1919 yılında yapılan istisnai sınava girecek olan, yani girme hakkını -her ne suretle olursa olsun!- elde etmiş bulunan öğrencilerin adlarını gösteren liste idi.

Heyecanla Hikmet beyle birbirimize sarıldık. Çabalarımız ilk meyvesini vermişti. Önemli bir ipucu ele geçirmiştik: 1919'da, istisnai bir sınav açılmış olduğu sabit olmuştu. Aynı zamanda; davacının, bu sınava girme hakkının, Fakültemizce resmen tanınmış olduğu kanıtlanmış bulunuyordu. Zira, adı listede yer almaktaydı.

Ama, kuşku yoktu ki, bu kadarıyla yetinemezdik. Çünkü listede ismine rastlamakla beraber; davacının -her hangi bir nedenle- bu sınava, fiilen girmemiş, katılmamış olması olasılığı düşünülmeğe gerekir idi.

Kaldı ki, sınava girmiş olduğu halde; başarılı sonuç elde edemeyip, yani "geçer" not alamayıp sınıfta kalmış olması da olanaksız değildi. Kısacası, 1919 yılındaki MEZUNLAR arasında yer alıp almadığı -henüz- belli değildi. Bu nedenle, araştırmalarımızı sürdürmek zorundaydık. Nitekim, böyle yaptık. Ama -daha önce, sözünü ettiğim- sınava GİRECEK olan öğrenciler listesi dışında sınava fiilen GİRMİŞ olanları gösteren genel bir listeye, cetvele rastlamadık.

Böyle olduğu için; davacının gerçekte sınava girip girmediği hususunda hiç bir bilgi edinememiştik.

Kaldı ki, davacının sınavlara girmesiyle, daha doğrusu bu noktanın belirlenmesiyle de iş bitmiyordu!

Zira, davacı sınavlara girip de, herhangi bir derse ilişkin sınavda "geçer" not almamış olabilirdi. Şu halde, bu sınavlar sonunda Fakülteden "mezun" sayılması söz konusu olamazdı.

Başka bir anlatımla, bizim: davacının sınavlara -tümüyle- girip her bir sınavdan da başarı elde etmiş olduğunu açığa vuracak belgeyi, mutlaka, bulmamız gerekiyordu. Bu belge: sınav sonuçlarını belirten genel bir liste, bir cetvel olabileceği gibi; Fakültece düzenlenen kara kaplı defterlerden herhangi birine düşürülmüş bir kayıt veya müstakil herhangi bir yazı vesika, doküman olabilirdi.

Ama, başarılı olanları (yani MEZUNLARI) birarada ve toptan gösteren genel bir liste/cetvel ortada olmadığı gibi; bu sınavlar sonunda kimlerin başarılı olduğunu belirten herhangi özel bir kayıt/yazı da elimize geçmiyordu bir türlü!



Bulabildiğimiz: ancak, şurada-burada, tek-tük bazı öğrencilere ait bazı FİŞ'ler idi. Yani 1919 yılı sınavlarına, o gün, şu veya bu dersten girip "geçer" not almış olan bir kaç öğrencinin kişisel, özel fişleri idi.

Ekleyeyim ki, bu fişler, Fakültemizde uygulanmakta olan: Fakülte tarafından bastırılmış; damgalı; yılı, ayı, günü belirttiği gibi sınavın hangi derse ilişkin bulunduğunu da belirleyen; sınava girecek öğrencinin adıyla numarasını gösteren ve aynı zamanda, sınavı yapan öğretim üyesinin öğrenciye verdiği not ile birlikte imzasını içeren -hepimizin bildiği- Klasik fişin tıpa tıp benzeriydi...

Dikkatimizi çeken bir şey oldu: bulabildiğimiz fişlerin hiç birinde "sınava girmedi" kaydına rastlamadığımız gibi; "geçmez" not alanla da hiç karşılaşmıyorduk. Bu da: her halde, tüm öğrencilerin bu sınavlara yeterince hazırlanabilmelerinden ve bu sınavlarda sınavın "istisnai" niteliğine uygun düşecek biçimde- "müsamahalı" ve "cömert" davranılmasından ileri geliyordu!

Ne yazık ki! bulabildiğimiz tek-tük fişler arasında, davacımıza ilişkin her hangi bir fişe rastlamıyorduk. Ama, sonunda Hikmet bey, uğurlu eliyle, böyle bir fişi de buldu...

Bulunan bu fiş: davacının -o gün- "USUL-Ü-FIKIH" sınavına girip "orta" düzeyde bir başarı elde ettiğini; kısacası, not olarak "7" almış olduğunu apaçık ortaya koyuyordu.

Bu: davacı lehine çok önemli bir kanıt idi: Demek ki, -iddia ettiği üzere- kendisi, 1919 tarihli tarihli istisnai sınava, gerçekten, girmiş bulunuyordu. Öte yandan, son sınıfta okutulan derslere ilişkin sınavlara öğrencilerin giriş sırası meçhul olmakla beraber; kuşku yok ki: davacı USUL-Ü-FIKIH sınavına girmezden önce -eğer başka bir dersin sınavına girmiş ise- o'nun, bu sınavda da, başarı elde ettiği, yani "geçer" bir not aldığı muhakkaktı. Çünkü bu sınavlar dizisine ardı ardına ve peyder pey girebilme olanağı: doğal olarak bir önceki sınavda başarılı olma koşuluna bağlıydı. Ve nitekim, böyle olduğu için -her sınav sonucunun öğrenciye hemen "tefhim" edilmesi, yüzüne karşı bildirilmesi gerekmektedir. Böylece, öğrencinin -başarılı ise- öteki sınavlara girmesini sürdürmesi; yok eğer -başarısız ise-, bundan böyle, girmekten, zorunlu olarak, vazgeçmesi sağlanmaktaydı.

Demek ki, davacının bu fişi bir taşla: yalnızca iki kuşu değil; bir sürü kuşu vurmaya yarayacak nitelikte bir kanıt idi! Şöyle ki, USUL-Ü-FIKIH'a ait olan fiş, tek başına, davacının daha önce girmiş olduğu diğer sınavların hepsinden de "geçer" not aldığını ortaya koyuyordu. Öte yandan, USUL-Ü-FIKIH'tan sonraki sınav/veya sınavlara girdiğinden de şüphe edilemezdi. Çünkü, şimdiye dek, önceki sınavlarda başarılı olduğuna göre: bundan sonrakilerde şansını denemiş olması mantık gereği idi. Ama, kuşkusuz, bütün bunlar birer varsayımdı. Acaba, gerçekte, olaylar: Bu varsayımlara uygun olarak mı oluşmuştu?

Bunu bilmemiz: başka fişleri elde etmemize bağlıydı. Kısacası, davacının gerçekten tüm derslerden başarılı sınav vererek me'zuniyete hak kazanmış olduğunu kabul edebilmek için: bütün derslere ait fişlerin tümünü, eksiksiz ve noksansız, bulmamız, ve bu fişlerin hepsinde de "geçer" bir nota rastlamamız gerekiyordu. Yahut -tam tersine- davacının iddiasının doğru olmadığını (yani, mezun sayılmasının olanaksız olduğunu) ileri sürebilmek için: tek



bir "geçmez" notunu içeren bir fişi ele geçirmemiz zorunluydu. Bundan dolayı araştırmamızı sürdürdük. Ama neyleyim ki, USUL-Ü-FIKİH fişi dışında, başkaca her hangi bir fiş bulmadığımız gibi; -olumlu veya olumsuz- zerrece bilgi edinemedik.

Böylece, başka bir sonuç almadan, araştırmalarımıza son vererek, Hikmet beyle birlikte, Kadıköy'e hareket ettik. Çünkü kendisi de Üsküdar'da oturmaktaydı.

Vapur yolculuğumuzda -yapabileceği herşeyi yapmış, vicdanı rahat iki insan olarak- bu araştırmamızdan kesin bir sonuç alamamış olmaktan ötürü, bir yandan birbirimizi teselli ederken; bir yandan da, hiç değilse -tek bir ip ucundan ibaret bulunsa bile!- bu araştırmamız büsbütün meyvesiz kalmadığı için kutladık...

Ertesi gün de, Fakülteye giderek, benden istenilen "hukuki mütalaa"yı içeren raporumu kaleme aldım.

Daha önce söylediklerimden de kolayca anlaşılacağı üzere: ileri sürdüğüm mütalaa larım, geniş oranda, bir takım VARSAYIMLAR'a ve bazı KARİNELER'e dayanmak suretiyle davacı lehinde bir sonuca varıyordu.

Şöyle ki:

Davacının, 1919 yılında, istisnai bir sınav açıldığı yolundaki sav'ı sabit olduğu gibi; kendisinin bu "sınava girecekler" arasında yer aldığı olgusu da, açıkça ortaya çıkmıştı.

Bunun gibi, USUL-Ü-FIKİH sınavına girdiği de belli olmuştu. Bu ise -yukarıda, yeterince dile getirdiğim üzere- USUL-Ü-FIKİH'tan ÖNCEKİ ve SONRAKİ sınavlara girdiğini de varsaymamızı gerekli kılıyordu.

Girdiğini varsaydığımız bu sınavlarda BAŞARILI sayılıp sayılmayacağı sorununa gelince:

Olayda, öteki sınavlarda da -tıpkı USUL-Ü-FIKİH'ta olduğu gibi- başarılı olduğunu kabule bizi zorlayan çok önemli bir KARİNE vardı. Bu da: davacının, sınavların ardından, sıcağı sıcağına, Fakülteye başvurarak elde etmiş olduğunu söylediği ve fakat -her nedense- dava dilekçesine iliştiemediği... DİPLOMA yerine -geçici olarak da olsa!- geçen ve Fakülte- den ME'ZUN olduğunu gösteren BELGE idi. Hatta bu belge, "zayi" olduğu için, bu gün, Danıştayda "ibraz" edilmese dahi; gene bir varsayım olarak kabul etmek gerekirdi ki: Davacı, bu belgeye dayanılarak, Milli Savunma Bakanlığının Hukuk servisinde MEMURİYET'e başlayabildiğine, kariyerini sürdürebildiğine ve hele HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ'ne kadar yükselebildiğine göre: bu BELGE, gerçekten HUKUK FAKÜLTESİ DİPLOMASI'nın yerine geçecek nitelik ve güç taşımaktadır.

İşte, bu gibi varsayımlara ve karinelere dayanarak davanın ESAS'ı hakkındaki mütalaa- laamda: davacının haklı olduğunu; kendisinin diplomaya hak kazanmış bulunduğunu; kendisine Hukuk diploması verilmesi gerektiğini; şu halde Fakültemizce, kendisine diploma verilemeyeceğine dair "te'sis edilen" işlemin iptale mahkum bulunduğunu, etraflı bir biçimde açıkladım.



Belirtmeme lüzum yok ki: Raporumun davanın ESAS'ına ilişkin bulunan bu kısmını kaleme almazdan önce; doğal olarak, ta baştan, davanın "iptidaen kabulü", yani "mesmu" olması, kısacası davanın dinlenmesi... gerektiği konusu üzerinde uzun uzadıya durmuştum.

Bunu yaparken de, 90 günlük "SÜRE AŞIMI" ve "SUKUT-U HAK" gibi itirazların, olayımızda, asla söz konusu olmadığını ve olamayacağını -bu yazımın ta başlarında yeterince anlatmaya çalıştığım üzere- DİPLOMA'nın, KİŞİLİĞE bağlı; KİŞİLİĞİ, hatta kişinin KİMLİĞİ'ni oluşturan, belirleyen, ortaya koyan; ve Hususi Hukukta "ŞAHSİYET HAKLARI" adını taşıyan Hukuk KATEGORİsinin, daha doğrusu NEV'İNİN ("GENRE") spesifik bir TİP'i, daha doğrusu CİNSİ, ("ESPECE") olduğu yolunda ortaya attığım bu gibi orijinal bir teze dayandırımdım.

Böylece de -öteden beri inandığım üzere- İdare Hukukunun, asıl görevi, daha doğrusu misyonu, herşeyden önce, İDARE karşısında İDARE EDİLENLER'in haklarını korumak olduğuna göre: bunun, bu olayda, Kendi Fakültemde ve kendi Fakülteme karşı gerçekleşmesine hizmet etmeye çalıştım.

Bilmem, belirtmeme lüzum var mı ki: Ortaya attığım bu gibi bir teoriye, Danıştayın iltifat edip etmiyeceğini merakla beklemeye başladım.

Bu merakımı ise; ancak iki, üç yıl sonra; Fakültemizde Prof. Hüseyin Nail Kubalı'nın Dekan seçildiği dönemde giderme olanağını buldum. Şöyle ki, günün birinde, yeni Dekanımız Prof. H. N. Kubalı, benden -Danıştayda Fakültemize karşı açılmış bulunan bir dava hakkında "hukuki mütalaa" istedi.

İşte! bu dava, daha önce, Hukuk Fakültesinden diploma isteminde bulunan ve öyküsünü anlattığım davacının açtığı yeni bir davaydı. Ve bu dava: önceki öykünün devamıydı.

Gerçekten:

Bu dava dilekçesinin içeriğinden ve özellikle davacının bu dilekçeye ilişik olarak sunduğu önceki davasına ilişkin Danıştay kararından anlaşıldığı üzere: Kendisine diploma verilmesini sağlamak için açmış olduğu önceki dava, Danıştay'ca -hem "iptiaden" hem de "intihaen"- kabul edilerek, Fakültemizin diploma verilemiyeceği yolundaki olumsuz işlemi İPTAL edilmiş.

Ancak, ne yazık ki: Yıllarca merak içinde beklediğim şu 90 günlük SÜRE AŞIMI sorunu hakkında ortaya atmış olduğum, "Şahsiyet haklarında "SÜRE AŞIMI" ve "SUKUT-U HAK" sözkonusu olamayacağı"na ilişkin tezim hakkında, Yüksek Mahkemenin görüş ve düşüncesinin ne olduğunu öğrenmek olanaksızdı. Çünkü Danıştay, verdiği kararda, yalnızca "olayda süre aşımı varit değil" demekle yetinmişti. Bunun, ne gibi bir gerekçeye dayandığını belirtmemiştir. Bu nedenle: varmış olduğu sonucun, benim ortaya attığım teoriyle herhangi bir ilişkisi olup olmadığı hakkında en ufak bir fikir edinmek olanaksızdı!

Böylece, bu Diploma öyküsü -benim için- burada bitmiş oluyordu. Ancak ünlü romancı Rudyard KIPLİNG'in öykülerinde sık sık kullandığı formül uyarınca: yeni bir öykü başlıyor, "ama bu, başka bir öyküydü."



### Gerçekten:

Danıştay, davacıya hakettiği diplomanın verilmesi gerektiğini karara bağlamıştı. Ama, her diplomada "orta", "iyi", "pekiyi" ... gibi DERECE gösterilmek zorunlu olduğundan; oysa, olayımızda ise, davacının diplomasından hangi derecenin saptanacağı bilinmediğinden ötürü: kendisine, gene, diploması verilememekteydi. Bu yüzden de kendisi, Fakültemize karşı, yeni bir dava açmak zorunda kalmıştı. Bu davanın esas konusu da: kendisine verilecek diplomanın derecesini saptamaktan başka bir şey değildi. Bu konuda verdiğim raporda, Danıştayın, önceki davada, -kuşkusuz olayın özelliklerini gözönünde tutarak neticeten- davacıya diploma verilmesine hükmederken: ister istemez bir VARSAYIM' dan hareket ettiğini ve bazı KARİNE lere dayandığını belirttim. Kısacası, davanın tek gerçek dayanağının: davacının 1919 tarihli sınavda USUL-Ü-FIKIH sınavına girip bundan "geçer" not olarak 7 notunu almış olduğu olgusundan ibaret bulunduğunu vurguladım.

Bu tek gerçek olgu dışında kalan diğer hususların hepsinin ise; bir takım varsayımlara ve karinelere dayandığını da ayrıca hatırlattım.

Bu nedenle, bu yeni davada, yani diploma derecesinin saptanmasında da gene aynı gerçek olguya dayanarak ve bunun dışındaki hususlarda gene varsayımlara ve karinelere sığınarak bir sonuca varılabileceğinden söz açtım. Böyle yapınca da: davacının VASAT, yani ORTA kaliteli bir öğrenci, daha doğrusu, bu sınavlarda ancak vasat, orta düzeyde başarı gösterebilen bir öğrenci... olduğunu -varsayım olarak- kabul etmek gerektiği ve USUL-Ü-FIKIH sınavındaki notunu bir karine olarak benimseyerek: Onun, her dersten de hep 7 aldığını kabullenmekten başka çare olmadığı görüşünü savundum. Böylece diplomasının derecesinin 7, yani ORTA olarak saptanması lazım geldiği sonucuna vardım.

Danıştay'ın, öne sürdüğüm bu düşünceye ve savduğum bu görüşe iltifat edip etmediğini -bu güne dek- bilmiyorum. Ama bilmediğim ve belki de hiç bir zaman bilemeyeceğim çok daha önemli, başka bir şey var! Bu da: Ortaya atmış olduğum bu görüşüm hakkında Prof. Dr. Lutfi Duran'ın -Memleketimizin 1 numaralı İdare Hukuku otoritesi olarak- değer yargısının ne olduğu, ne olacağı?

**Ragıp SARICA**

15 Ocak 1990